

HC zondag 2

De wet

1 De inhoud 2 de eis 3 de belijdenis

Gemeente,

Waarom moeten we onze ellende kennen? Leren kennen en blijven leren? Ursinus, de hoofdsteller van de catechismus geeft er antwoord op. Ten eerste omdat we dan de verlossing in Jezus leren zoeken. Dat alleen Hij het medicijn is. Want als de ziekte niet goed vastgesteld wordt, dan wordt er een verkeerd medicijn voorgeschreven. De dokter onderzoekt eerst wat je precies mankeert, en dan weet hij welk medicijn nodig is. Als wij niet weten wat onze ellende is, dan zoeken we het verkeerde medicijn, of het medicijn op de verkeerde plek. En ten tweede maakt de kennis van onze ellende ons echt dankbaar. Dan beseffen we waar we van verlost zijn. Als je uit een operatie komt dan beseft je dat je er nog mag zijn. Als je dan hoort dat het heel kritiek geweest is, dat je aan het randje van de dood geweest bent, dan dringt tot je door: ik leef nog, ik ben er nog, ik mag er nog zijn. Hoe is het mogelijk. Dan beseft je pas hoe dankbaar je mag zijn dat je er nog bent. Dus toegepast op het geestelijke: als we onze ellende niet echt kennen dan zoeken we de verlossing bij onszelf. Blijven we denken dat we onszelf kunnen redden. En dat helpt niet! En vinden we alles gewoon. Het leven, de kerkdiensten, alles. Alsof we er recht op hebben. En ook als we de Heere leerden kennen kan dat weer invloed krijgen. Dat je het toch weer in jezelf gaat zoeken en dat je dankbaarheid óf in twijfel ondergaat óf in vanzelfsprekendheid omslaat.

Daarom leert de Heere ons onze ellende kennen. Een leven lang, een geloofsleven lang. Dat is een zegen! Want Hij is de volkomen Zaligmaker, Die ook dit Zelf leert en geeft. Het is dus niet zo dat ik eerst zelf mijn ellende moet leren kennen, schuldgevoel krijgen en maken, en als ik dat heb gedaan, dan komt Jezus met Zijn genade. Jezus' genade komt in beeld als ik mijn ellende en schuld heb leren kennen. Uitzichteloos! Maar ook het kennen van mijn ellende is genade. Ook dat leert en bewerkt Christus. Hoe dan? Hoe leer ik mijn ellende kennen?

Dan moeten we voor één ding enorm uitkijken. Dat we onze ellende laten afhangen van ons gevoel. Want weet u, ons gevoel is helemaal van slag. Ons gevoel wordt bepaald door hoe het gaat. Of het een beetje meezit. Of we lekker in onze vel zitten. En meestal wisselt dat. Afhankelijk van hoe het gaat, van hoe we ons voelen psychisch kunnen we diep in de put zitten. Alles zit tegen, of we weten niet hoe

het komt, maar we voelen ons toch somber. Als je vragen zou: wat scheelt eraan dan zou je zeggen: nou ja, verkering uit, narigheid met de kinderen, bedrijf failliet. Of je zou antwoorden: ja dat weet ik ook niet, maar ik voel me toch zo somber. Maar we kunnen ons ook heel best voelen: als het meezit, gezond, verkering, leuk werk, mooi huis, als we lekker in onze vel zitten. Je maakt je nergens druk om. Zo leren we nooit onze werkelijke ellende kennen. Aangrijpend. Zo leven we aan onze ellende voorbij en laten er niks aan doen. Zo maken we ons druk om een paar plekjes op onze huid om die weg te krijgen, terwijl we de diepe inwendige vreselijke ziekte onaangepakt laten. Zo gaan we verloren, sterven we in onze wezenlijke ellende die we nooit hebben leren kennen.

1 de inhoud

Hoe leer ik mijn echte ellende kennen? Door de wet van God. Dan moet ik me niet spiegelen aan mijn gevoel, dat me óf op symptomen wijst óf doet dat er niks aan de hand is. Maar ik moet me spiegelen aan de wet van God. Die toont mij mijn echte ellende. De wet van God. Daardoor leert Christus mij hoe groot mijn ellende is.

Dan denken we meestal aan de tien geboden. Elke zondagmorgen hoor je ze. Niet doodslaan, niet stelen, niet echtbreken enz. We zouden geneigd zijn te denken: och dat valt wel mee. Paar dingetjes elke week. Wel eens gestolen, enkele keer gevloekt. Paar minpuntjes, maar ook best veel wat wel goed ging. Zo denk je als je de wet vleselijk opvat. Maar de wet is geestelijk. En dat betekent een paar dingen. Allereerst dat beeld van de boom. Vrucht. De vrucht zit aan een tak, de tak zit aan de stam, de stam komt uit de wortels. Niet doodslaan is de vrucht, maar die komt uit de tak van kwaad over iemand praten. Die komt uit de stam van opwellingen van woede, drift. Die komt uit de wortels van jaloezie en egoïsme. De wet is geestelijk, innerlijk. En de wet gaat ook over het positieve. Niet doodslaan, ja, maar dan wel anderen helpen, voor ze bidden, altijd en ook als het mijn grootste vijand is. Want de wet is geestelijk. En vooral, en dan komen we bij de catechismus: de wet die peilt de motieven, de bedoelingen. Waarom doe je iets? Waarom doe je iets niet? De wet vraagt liefde. Gij zult de Heere uw God liefhebben en uw naaste als uzelf. De wet boort onze daden en woorden en gedachten open: wat zit er in? In je kerkgang, in je gift in de collecte, in je boodschappen doen voor je moeder, in je gesprekken met je collega, in je niet terugschelden, in je niet naar de discotheek gaan, in je niet naar dubieuze films kijken, in je niet meedoen met je leeftijdgenoten. Waarom doe je dat niet? Uit liefde? Uit liefde tot God? Omdat het in je opwelt dat Hij goed is, en je Hem wilt eren en laten eren. Gericht bent op Zijn Naam en glorie. Boven alles, ten koste

van alles. Liever mijn leven kwijt dan Hem verdriet doen. Boort de wet dat aan in je kerkgang, je bidden, je dienen? Uit liefde tot de naaste: omdat je zo verlangt dat hij het goed zal hebben, eeuwig goed. Net zo graag als ik zalig wil worden wil ik dat hij ook zalig wordt. Net zo ijverig als ik voor mezelf ben, ben ik het voor die ander. En Jezus zei in de bergrede: doet wel die u kwaaddoen, zegent die u vervloeken, bidt voor die u vervolgen. Boort de wet dat aan in je geven voor of rondgaan voor een collecte en in je behulpzaamheid?

De wet is geestelijk. Het kan aan de buitenkant heel wat lijken. Ik leef netjes en ga naar de kerk, lees en bid. Ik doe heel wat dingen niet die anderen wel doen. Ik voel me zo makkelijk een farizeer: ik doe tenminste niet als die en die, ik vind het zelfs verschrikkelijk wat mensen vandaag de dag allemaal doen. Zomaar abortus, zomaar van hun vrouw vandaan, zomaar iets afpakken van een ander. Ik voel me zo makkelijk als die farizeer: ik ben tenminste anders. Ik heb een hele toren van dingen die ik allemaal wel doe en slechte dingen die ik niet doe. Ik sta een heel eind achteraan in de rij naar het verderf. Anderen staan verder naar voren in het kwaad. Maar op die toren is God zo ver weg, Zijn gunst afwezig. Maar nu boort Christus met Zijn wet alles open. En de toren stort in. O, als het van mijn doen en laten afhangt, houd ik niets over. Alles brokkelt af. Wat overblijft is een verslagen geest en een verbroken hart. Alle hoop ontvalt me. Ik, ik kan nooit zalig worden. En het verbroken hart is God nabij. Daar is het goed, want daar is Zijn gunst aanwezig. Want alles wordt afgekeurd door God. Het wezenlijke punt is niet dat ik meer moet doen: meer bijbellezen, meer kerkgaan, meer doen in de gemeente, meer helpen, meer....dat zou ik nog met alle mogelijke moeite voor elkaar kunnen krijgen. Maar het gaat niet allereerst om meer, maar om anders. Uit liefde. Uit gerichtheid op Gods eer, uit verlangen dat anderen God zullen kennen en eren.

En dat....dat kan alleen genade. Dat is onmogelijk zelf op te brengen of te bewerken. Hebben we dat geleerd? Aan het einde gekomen met onszelf. Ik zou wel meer kunnen doen van dit of minder dat dat, maar op zijn best is mijn motief dan: omdat ik zalig wil worden, omdat ik niet verloren wil gaan. Maar dat is geen liefde tot God en mijn naaste. Vanuit mijzelf is alles verloren. Heere, leer het me zien. Hebben we dat geleerd? Anders blijven we doormodderen terwijl er niks wezenlijk verandert. Terwijl we blijven onder de wet, onder vloek. Welgelukzalig die Christus leert dat eigen pogen nooit het doel bereikt. En rampzalig wie dit nooit leert: die leeft aan zijn ellende voorbij. Laat er niks aan doen en sterft erin.

2 De eis

Dat blijkt ook uit vraag 5 van zondag 2. Daar moeten we eens goed op letten. Kunt gij dit alles volkomen houden? Ja, dat vraagt de wet: volkomen. De wet is geestelijk, dat betekent ook: die vraagt het volmaakte. Kijk, dat stelt de verhouding in het juiste licht. We noemen dat beeld nog een keer. De diepste verhouding God-mens is niet die van leraar-leerling. Dan gaat het erom of je voldoende haalt. Als je een repetitie of toets hebt en je hebt van de 10 vragen er twee fout dat is een goede score. Dat is voldoende, kun je tevreden over zijn. Meer dan helft goed. Maar zo is onze fundamentele verhouding met God niet. Die is er een van Rechter en verdachte. En dan ligt het anders. 10 keer een rood stoplicht gehad. 8 keer gestopt, en twee keer doorgereden. Dat is niet prima, en meer dan voldoende. Dat zijn twee overtredingen. Je moet alle keren stoppen. De Rechter vraagt het volmaakte. Kunt ge dit alles volkomen houden. In daden en in gedachten en begeerten. Het negatieve niet en nooit en het positieve wel en altijd. En vooral: uit liefde, pure volkomen liefde. Zonder bijbedoelingen, helemaal vurig en brandend van verlangen. Kunt gij dit alles volkomen houden?

Dat is nodig om het leven te verwerven. Dat is nodig om tot God te kunnen naderen en met Hem te zijn. Dat is nodig om vrede met God te hebben en het eeuwige leven te krijgen. Volkomen houden. Dat is volstrekt buiten mijn bereik. Buiten ieders bereik. Behalve die Ene. Jezus Christus. Wie heeft de wet volkomen gehouden. Altijd, tegenover God en vriend en vijand, tot elke prijs, en volkomen? Jezus Christus. Daarvoor gekomen naar de aarde, Mens geworden. Geworden onder de wet. Om alle eisen van de wet te voelen en er zich onder te stellen. Tot in de dood, ja de dood aan het kruis, de nederdaling ter hel. Hij heeft God lief. Boven alles, al kost het Hem alles. Zijn eer, Zijn wil, Zijn Naam is Hem alles en alles waard. Hij heeft Zijn naaste lief: zoekt het behoud van vijanden. Vijanden doet Hij wel, voor vijanden geeft Hij Zijn leven. Hij heeft Zijn naasten lief. Hij houdt de wet van God volkomen. Dus: Hij verwerft de vrede met God, Hij verdient het eeuwige leven en de Heilige Geest.

Kunt gij dit alles volkomen houden? Nee. Nooit. Helemaal bekeken, voor altijd en levenslang. Maar Jezus heeft de wet volkomen gehouden. Hij deelt de vrede met God uit, het eeuwige leven. Hij verlost van toorn en straf. Zaligheid is in Jezus Christus. En de wet is er om ons de verlossing te doen zoeken in Jezus, buiten onszelf. Dat wij Jezus in de armen vallen. Hoe eerder hoe beter. We zagen nu twee dingen: de wet eist liefde. En gevraagd wordt het volmaakte. Hoe eerlijker de wet gepreekt wordt hoe eerder je bij Christus bent. Hoe eerlijker de wet verstaan wordt, hoe sneller een mens bij Christus uitkomt. Alle lange

omwegen die wij ervan maken zijn die niet uiteindelijk hieraan te wijten: wij verstaan niet dat zonder liefde alles zonde is en wij houden hoop die zonder grond is, of wij menen dat God met minder dan het volmaakte toch ook wel te vermurwen is en wij blijven proberen terwijl het onbegonnen werk is. In Christus zijn. Want als ik onder de wet ben, dan oordeelt God me straks naar de wet. Alles geeist en ik heb niets om te geven. Dan veroordeelt de wet me. Als ik onder de wet ben ga ik verloren. Maar als ik onder de genade ben dan ziet God mij in Christus aan en dan ben ik behouden. En de wet leert me dat ik Christus nodig heb. De zaligheid buiten mezelf in Jezus heb te zoeken.

Kijk, er zijn twee gevaren. De ene is dat de wet verzwegen of versoepelt wordt. Afgezwakt. En je blijft hoop houden onder de wet. Ijdele hoop, zo zal op de oordeelsdag blijken. Omdat de wet werd afgezwakt en verzwegen. Het andere gevaar is dat het Evangelie van de wet wordt losgemaakt. Dat je de wet hebt als loopplank, maar het schip van het Evangelie ligt een eindje verderop. Als je aan het einde van de wet bent, moet je nog zelf wat springen om bij het Evangelie schip te komen: zelf de sprong van berouw of ernst of ijver ver genoeg maken om het Evangelieschip te bereiken. Altijd vergeefs, altijd weer tekort en altijd weer de vraag: is het wel echt en goed genoeg? Maar het Evangelieschip ligt pal aan het einde van de wet. Als de wet me aan het einde brengt, hoef ik me alleen te laten vallen. Christus ligt pal aan het einde van de wet. Hij redt, Hij verlost. O wat een dankbaarheid! Hij verlost, Hij heeft het volbracht. Ten koste van Zijn leven. Anders had ik de eeuwige dood moeten sterven. En er komt liefde. Liefde tot God, wederliefde. Liefde tot de naaste, die ik het ook gun.

3 de belijdenis

Dan antwoord 5. Nou, wat denk je: kunt gij de wet volkomen houden? Als u de catechismus niet uit uw hoofd zou kennen, wat zou je dan voor antwoord geven? Zou het niet dit zijn? Kan ik de wet van God volkomen houden? Nou nee, ik probeer het wel, maar ja helemaal lukt dat niet. Volkomen is teveel gevraagd. Maar een mens schiet heel wat tekort. Dat is een antwoord waaruit blijkt dat we onze ellende niet recht en grondig kennen. En de catechismus geeft een antwoord waaruit onze ellende wél grondig blijkt zoals die is. Namelijk, nee, want.....ik schiet veel tekort, maar: ik ben van nature geneigd God en mijn naaste te haten. Dus niet, het gaat de goede kant, maar niet ver genoeg, maar: het gaat precies de verkeerde kant op. Niet dat ik niet genoeg liefheb, maar dat ik haat. Precies tegenovergesteld.

Want de catechismus erkent hoe het van nature is. Van nature. Dwz.: na de zondeval. Dwz.: zonder dat God zich met mij inlaat. Puur zoals ik als zondig mens ben. Dus echt ikzelf. Voor eigen rekening en aan

mezelf overgelaten. Geneigd God en mijn naaste te haten. Vergelijk het met een auto op een bergweg. Die op een berghelling naar boven rijdt. Er zit een bestuurder in en die rijdt de auto omhoog. Maar als je nou de auto op zichzelf neemt: wat zou die dan doen? Zonder bestuurder? Niet omhoogrijden, maar omlaag. Nee, denk je stilstaan op de handrem. Ja, maar de bestuurder moet hem op de handrem zetten. Als je puur die auto neemt, dan schiet hij omlaag, de berg af. Van nature, zonder inmenging van buitenaf, zonder bestuurder.

Kijk, zo is het met mij. Door genade, als Christus in mijn levensauto plaatsneemt, heb ik God lief en mijn naaste. Niet zo veel als zou moeten, niet helemaal zuiver en volmaakt, maar met vallen en opstaan heb ik lief. Maar van nature, zonder genade, zonder inbreng van Christus, aan mezelf overgelaten. Dan heb ik niet lief, maar dan haat ik. Tegenovergesteld. Liefhebben is het goede zoeken voor de ander, gericht zijn op de ander. Hatén is: mezelf voorop zetten, gericht zijn op mezelf. En dat is wat ik doe. Elke zonde getuigt ervan dat ik mezelf voorop zet. Ipv dat ik me aan God onderwerp moet Hij Zich aan mij onderwerpen. Ipv dat ik er voor Hem ben, moet Hij er voor mij zijn. Hatén. Daarom al die leugens en diefstal, overspel en vloeken, ontheiliging van de zondag en God ontèren. Nou, zegt u, dat valt toch nog wel mee. Dat ik lieg, doodsla echtbreuk doe, God ontèer, dat komt in de praktijk toch niet elke dag voor. Ja, maar dat is door die handrem. Die God erop zet. De handrem van ons geweten of ons eigenbelang. Daardoor doen we een heleboel dingen niet. Het welt wel in ons op, maar we laten het toch. Maar als God die handrem lostrekt en je aan jezelf, van nature, zou overlaten. Dan zou je doen wat er in je opwelt. Daar staat de schare voor Pilatus die roept: Weg met Jezus, kruisig Hem. Dan vloek je, steel je, pleeg je overspel enz. Van nature, overgelaten aan mezelf. Vreselijk: je kunt alles van mij verwachten. Kampbeulen waren voor de 2e WO keurige mensen met een nette baan, drugsbaronnen zijn mensen als u en ik, prostituees en hoerenlopers waren jongens en meisjes net als jij nu bent. Van nature geneigd God en mijn naaste te hatén. Van nature hatén: als God in Jezus komt met wet en Evangelie loop ik weg, wil ik mezelf blijven en me afkeren en losrukken.

Dat is mijn ellende. In het licht van de wet. Zo verloren, zo het oordeel verdiend, dat God me wegdoet en me zat is en me nooit meer wil zien. Dat leert Christus door Zijn wet. Wat is het nodig dat we ons voor de wet stellen. Elke zondagmorgen. Biddend om licht. Biddend dat Christus ons onze ellende leert. De liefde ontbreekt. De wet eist het volkomene en van nature ben ik geneigd te hatén. Als je dat niet leert....dan ga je op je gevoel af. En dan voel je je kiplekker, mooi huis, lieve man of vrouw, leuk werk. Wat mis ik? Of je voelt je ellendig, maar je weet niet waarom of je blijft steken in andere dingen. En je leeft door

zonder van je zonde en schuld af te komen, zonder Jezus te zoeken. Je gaat verloren! En als je dat niet voelt, niet merkt? Dan is Christus daar. Hij leert je je ellende kennen. Geef je over aan Hem: Heere Jezus, ik voel me niet ellendig, ik zie mijn ellende niet, maar U leert die. Wees mijn Profeet Die mij leert hoe erg het met mij is.

Maar voor en door de wet stelt Jezus mijn ellende in het licht. Het gaat om liefde, Hij eist het volmaakte, en ik ben van nature geneigd om te haten. Tegenovergesteld. Verloren. Zo verloren dat ik vannacht niet kan gaan slapen en er gerust op kan zijn. Zo verloren, ellendig, dat ik geen rust heb. Zo verloren dat ik het buiten mezelf moet zoeken en ga zoeken. Dat ik het in Jezus zoek en alle pogingen opgeef en me laat vallen in Zijn Evangelie aanbod.

Waarom moet ik mijn ellende kennen? Dan is het zo'n wonder die verlossing: dat U mij zocht en mij wilde hebben. Hater van u en mijn naaste. Dat U mij zocht en hebben wilde. En: voor zulke mensen kan het dus, die vijand zijn, God en hun naaste haten: zulke mensen zoekt Jezus op en wint Hij in. Het kan, ook voor u/jou.

Dan komt de dankbaarheid er. Dankbaar dat Hij me daaruit redde. Ongewild door mij, ongewenst. En toch deed U het. Wat heb ik U lief, wat bent U mijn leven waard. Gered uit zo'n hopeloze toestand. Anders zou ik verloren blijven in eeuwigheid.

En we voelen aan, als mijn ellendekennis wegzakt, als ik die ontloop dan zoek ik de zaligheid in mezelf. Dan ga ik zelf werken en wroeten. Dan word ik twijfelmoedig of gelaten. Dan wordt de dankbaarheid oppervlakkig, dan gaat het gewoon worden en vanzelfsprekend. Dan word het geestelijk leven leeggezogen van verwondering en dankbaarheid. De eerste liefde verlaten.

Dan is het christenleven strijd. Geneigd God en mijn naaste te haten. Geneigd, maar door genade gezind om Hem lief te hebben. Geneigd om omlaag te zakken maar gezind om omhoog te trekken. Het goede dat ik wil doe ik niet, het kwade dat ik niet wil doe ik. Die strijd doet verlangen naar het einde, naar de overwinning. Het beste bewijs dat ik mijn ellende recht en grondig ken.

Amen